

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Helsingin kaupunginosayhdistykset ry on huolissaan hallituksen esityksestä uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi. Lain luonnos vie tietyiltä osin pois päin avoimesta, vuorovaikutteisesta ja demokraattisesta kaupunkisuunnittelusta.

Osallisen roolin kaventaminen on ristiriidassa perustuslain kanssa: lain nykyluonnoksessa poistuisi kaavoituksen keskeisenä tavoitteena ollut vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen niille, joihin kaavoitus merkittävästi vaikuttaa. Tämä on ristiriidassa perustuslain 14 §:n ja Århusin yleissopimuksen kanssa.

Valitusoikeuden kaventaminen voi uhata demokraattista oikeusturvaa: kuntalaisilta ei tule poistaa mahdollisuutta valittaa asemakaavoista. Laaja valitusoikeus on tärkeä osa oikeusvaltion ja hyvän hallinnon turvaamista.

Osallistumista ei tule rajoittaa kaavaprosessin loppupäähän: vireilletulon ja osallistumisvaiheiden yhdistäminen voi siirtää osallistumisen liian myöhäiseen vaiheeseen. Tällöin kuntalaisilta ja alueellisilta toimijoilta viedään aito mahdollisuus vaikuttaa suunnittelun lähtökohtiin.

Aloiteoikeus edellyttää avoimuutta: jos maanomistajille annetaan lakisääteinen oikeus tehdä kaava-aloitteita, tulee aloitteiden ja niihin liittyvien neuvottelujen olla julkisia ja kuntalaisten kommentoitavissa ennen jatkotoimia.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

-

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

Yleiskaavan ja asemakaavan yhteiskäsittely voi vesittää osallisuutta: yhteiskäsittely saattaa toisaalla tuoda sujuvuutta, mutta vaarana on, että se ohittaa asukkaiden näkökulmia erityisesti asemakaavatasolla, jossa päätökset vaikuttavat suoraan arkiympäristöön.

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

Tutkijat Horelli ja Wallin (2023) ovat todenneet, että lukuisten tutkimusten ja lakien arviointien esiin tuomat osallistumisen ongelmat eivät jatkossakaan korjaannu, jos uuteen alueidenkäyttölakiin ei saada mukaan kansalaisten tuottamaa tietoa asiantuntijatiedon rinnalle, suunnittelun tietopohjaksi.

Osallistietoa tulee tunnistaa ja huomioida aidosti: osallistiedon käsite tulee sisällyttää lakiin ja sen käsittely tarvitsee tietomallipohjan. Osallisten näkökulmat eivät saisi jäädä vain muodollisesti kirjattaviksi, vaan ne tulisi esittää ja perustella julkisesti päätöksenteossa.

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

-

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

Toivomme että uudessa alueidenkäyttölaissa:

- palautetaan osallisuuden ja vuorovaikutuksen keskeinen tavoite
- veloitetaan julkaisemaan kaikki kaavoitusaloitteet ja neuvottelumuistiot
- määritellään osallistiedon käsite lainsäädännössä ja osana kaavatietomalleja
- turvataan laaja valitusoikeus kaikilla kaavatasoilla
- otetaan käyttöön valtakunnallinen sähköinen ilmoituspalvelu kaavoituksen vireilletulosta

Kaupunki- ja aluesuunnittelu on yhteisten tilojen ja tulevaisuuden rakentamista. Siksi suunnittelun on oltava läpinäkyvää, osallistavaa ja vastuunalaisuudessaan koko yhteisöä palvelevaa.

Tulikukka Pirjo
Helsingin kaupunginosayhdistykset ry